

جایگاه و موقعیت زن در فرهنگ ایران، در پیش تاریخ و تاریخ

طلعت کاویان پور (استادیار)

چکیده

در این طرح ابتدا فرهنگ ایران زمین و تنوع آن در مجموعه غنی ادبیات فارسی، مورد بررسی کوتاه قرار خواهد گرفت و به اختصار تعریفی از فرهنگ به دست داده می شود. سپس به فرهنگسازانی چون فردوسی، ابن سینا، سهروردی و... اشاره خواهد شد که ما را به خاطر تنوع و زیبایی فرهنگ این سرزمین، همواره به بازخوانی و بازاندیشی و بازآفرینی تمامیت فرهنگ فرامی خوانند. در این بازخوانی و بازآفرینی به زن و جایگاه زن در فرهنگ ایران خواهیم پرداخت و خواهیم گفت که اگر این موضوع درباره زن باشد، نه تنها تکراری و ملال آور نیست، بلکه طرح چنین مطلبی، بیانگر آنست که نوشته ها و سروده های برجای مانده در ادبیات کلاسیک ایران به ویژه فردوسی، گواه آنست که تجربه های گوناگون ژرف فرهنگی با بیان نمادها، استعاره ها و انگاره های گوناگون و رای صورتهای ظاهری و اژه ها و الفاظ و اشکال، نمادی قابل تعبیر و تفسیر دارند. در این طرح ابتدا مسئله انسانی و فرهنگی جوامع بشری برای بازیابی هویت گمشده مطرح شده است که شاید یکی از بزرگترین دغدغه های فکری آدمی باشد و سپس جستجو برای یافتن هویت راستین زن در پیش تاریخ و تاریخ در یک فرایند تاریخی مورد بررسی قرار می گیرد.

سپس تجربه آغازین انسان بدوی از زن را مورد بررسی قرار می دهیم. این سیر پیش تاریخ را ادامه می دهیم و در فرهنگ مردم روزگاران کهن، زن را چهره ای از پاکی و قداست و مظهر ستایش می یابیم. پس از عصر اسطوره به دوره تاریخی وارد می شویم و بعد از پیمودن فراز و نشیب های تاریخی به این نتیجه می رسیم که زن، در ساختار اجتماعی، تاریخی، زیربنای فرهنگ و تمدن، در روان اجتماعی، در پیدایش باورها و اعتقادات و سرانجام در اعتلای بشر در برهه هایی از تاریخ جایگاهی بسزا داشته است.

در روند تاریخی تحلیل گسترده ای از شخصیت های زن در شاهنامه فردوسی با نگاهی تازه به دست داده می شود و در نهایت با دلایلی که ارایه خواهد شد به یافته هایی دست می یابیم که زن در هر زمان و مکان، با نام و خصوصیت درونی و قابلیت های خویش، چه وی را ایزد بانویی بزرگ بنامیم و چه پری چشمه و درخت، با تصویری واحد و روبرو هستیم که ما را به پنداشته های کهن راه می برد و آن سیمای، بزرگ مادر ازلی و فضایل اوست که امروز هم سایه روشن های آن در شخصیت وجودی و در روح والای بسیاری از زنان چه آنانکه صرفاً مسئولیت خانه و خانواده را عهده دارند و چه آنان که در بیرون از خانه مسئولیت های مهم علمی و اجتماعی و فرهنگی را بردوش می کشند، می تواند بازتابی دلنشین و شکوهمند داشته باشد.

کلمات کلیدی: زن، روزگار کهن، فرهنگ، پیش تاریخ و تاریخ